

Mechiát Zina

„Hiányzik a hideg, a hideg tér”

(Deák Botond: *Egyszeri tél*. JAK+PRAE.hu, Budapest, 2010)

„Te, te pedig még mielőtt számba vesznek, körül nézel: / Mi a faszt keresek itt?” (*A csontomat tapogatván*

9. o.). Deák Botond

Egyszeri tél

című második kötetében erre a kérdésre keresi a választ. Körül néz a kórházban, a sárban, a tájképet nézi a színes labdáival, életszatyrot ad át, kényszersültet eszik, nézi a követ, a fát, az embert, aki hajléktalan akar lenni, és aztán végül is, lassan átmegy klintisztvudba (

Inota vs. Várpalota

, 77. o.). Négy ciklusból álló kötetében Deák Botond ül, cigarettázik, kelet-európai humorával, iróniájával, és keserű szájjával próbálja meghatározni: hol van, mit csinál, és miért.

A JAK-füzetek sorozatában megjelent kötet a szerző második könyve, melyet tizenkét év szünet után hozott létre. A kötetben burkoltan számot vet korával és a korszakkal, teret, időt, költészetet egyaránt tárgyal. Sajátos nyelvet használ helyzetének bemutatására, új szavakat teremt, új fogalmakat hoz össze egymással. Szabad verseinek fő szervező ereje a gyakran nyelvi játékokból táplálkozó ritmus, ami minden szövegében rendkívül erősen viszi a szöveget, és egyedi hangulatot teremt. Ezekkel a nyelvi játékokkal és új szavakkal építi fel világát, amibe beépül Magyarország szaga, ami hol idegen szag, hol cukrászdáé, hol a vonyarci strandot idézi, de mindenképpen karakteres. Érdemes feltenni a kérdést, hogy ha külföldi olvasná a kötetet, akkor vajon értené-e e, vagy ha értené is, magával ragadná-e? Azt hiszem, nem, de ez inkább dicséret, mint lefokozás. Deák Botond beszél ugyan egyetemes dolgokról; költészetről,

szerelemről, halálról, ami mindenhol központi téma, de ezt saját tapasztalatain keresztül teszi, amiben kiirthatatlanul jelen van Magyarország. Hiszen hogyan is érthetné egy angol, hogy milyenek a fiúk, akik papucsból híznak, hogy milyen hallgatni a beoldszpájszozott német/osztrák turistákat az ország bármely vízpartján? És ha valaki erről ír, hogy milyen itt verset írni, szerelmesnek lenni, nézni a kiöltözött öregasszonyokat, akik mennek a kórházba, és mindeközben Benn-t idéz, Keatsre utal, Hauserre, Dosztojevszkijre, na, az érdekes.

A beszélőnek sikerül elegyítenie egy lírai, szentimentalista, kontemplatív hangot egy szarkasztikus, humoros, naturalisztikus attitűddel. Emellett a szövegeket rejtvényként is használja. Az egyes versek közti utalások következtében egy olyan masszív szövetté áll össze a kötet, mint egy háló, s koherens egység alakul ki, annak ellenére, hogy sok mű eltér témájában és megformáltságában a többitől.

A kötet könnyed bevezetővel indul, a lírai én köszönt minket, elmondja, mit lát, mit csinál, mintegy bemutatkozik; elővezeti azt a közvetlenséget, amivel cirka kilencven oldalon keresztül fog viszonyulni a kedves olvasóhoz: a humort és a naturalizmust. „tudod, ahogy a nők utaznak vonaton, tudod, ahogy nem / nyúlnak semmihez. Tudod, ahogy / a világ róluk álmélkodik, és kezében cigaretta remeg. / Végül a férfi megunja ezt is, és lehúzza az ablakot.”(*Jó napot kívánok* , 5. o.) - zárja a kezdő szöveget a szerző, s ahogy lehúzza az ablakot, beköszönt az egyszerű tél. Friss levegő jön be, s elsőként kitekinthetünk a lehúzott ablakon, az első ciklusra, a tájkép színes labdáira. A nyitóvers első sora definiálja a beszélő viszonyát a világgal: nem ért vele egyet. Ez az egész köteten uralkodó viszonyulás határozza meg a beszédhelyzetet. Az első egység különböző helyszínek különböző szereplőit mutatja be, sajátos nézőpontból. Kiöltözött nyugdíjasokat a kórházban, Pétervárra utazó tüdőbetegeket, a vonyarci strand szereplőit, és mindvégig saját magát.

Az utolsó nyári nap

című vers készíti elő a helyet a címadó versnek, az

Egyszeri tél

nek: „sőt még a zuhanyrózsából / is a hó hullik majd” (

Az utolsó nyári nap

, 22. o.) - szól az utolsó sora a versnek, megelőlegezván azt a baljós ridegséget, ami a következő szövegben várható. Az

Egyszeri tél

a legnagyobb szabású verse a kötetnek, a feszes szerkesztettségű szöveg álomszerű képeket vonultat fel, keverve az emlékképekkel, és a misztikus víziókkal. Taglalja a nyelv, a halál, a túlélés és a mindennapos magatartás problémáit. Gyakran használ lábjegyzeteket, amelyek itt poétikai eszközök, magyarázatok, kiegészítések, értelmezések is egyben, elveszik a lehetőséget sok esetben a kétértelműségtől, viszont tisztáznak és nyomatékosítanak. Leszűkítik ugyan az értelmezési útvonalakat, de gyakran egy olyan eligazítást, kiigazítást kapunk, ami nélkül a levegőben lógna az adott sor, vagy kevesebb jelentőséggel bírna. Ha ezek a lábjegyzetek beépülnének a szövegbe, felbontanák annak ritmikai egységét, így viszont egy új

szólamot teremtenek a szövegben, ami alapvetően hozzáadódik a vers struktúrájához

A következő ciklus a *kényszersült*, ami leginkább egy emberi kapcsolatot taglal, történetesen a beszélő feleségével való viszonyát. Semmit sem direkt mond ki, egyedi metaforáival egyszerre távolít, és hozza közel az olvasót, hiszen a rejtett jelentés mindig kibogozható kis munkával, és minél emberibb, szokatlanabb a kép, annál meghittebb.

A következő, *Életszatyor* című verscsokor elsősorban a beszélőről szól, emlékezik, számot vet, elkeseredik olykor, de egy kis viccet mindig visz bele. Ezekről a viccektől talán még élesebbé válik gyakori kiábrándultsága, lemondása, amit nem igazán vesz komolyan, csupán megvonja vállát, tovább lép.

Az utolsó, *Nagycsütörtök minden évben* címet viselő ciklus tartalmazza legerőteljesebben azt a magyar hangulatot, amelyet a külföldi csak kiszagolhat, de ritkán érthet. A szövegeken eluralkodik a teljes passzivitás, a beszélő nem cselekszik, néz, fekszik, alszik, beszél, érez. Nem megy sehova, nem csinál semmit. Az utolsó sorban átmegy klintisztvúdba, és lezárja a kötetet.

Deák Botond 2010-es kötete velős szövegeket tartalmaz, amelyek egyszerre gondolkodtatnak el és szórakoztatnak. Ha komolytalannak vélnénk humora és naturalisztikus képei miatt, meggyőz minket komolyságáról és műveltségéről néhány sorral, és okot ad arra, hogy közelebb merészkedjünk a szövegekhez, és mélyebben megvizsgáljuk őket. Érdemes.